

Terme municipal de Banyeres de Mariola
Josep Pascual Beneyto i Ma Ángeles Calabuig Alcántara

Publicación digital
Actuaciones arqueológicas en la provincia de Alicante. 2001

Editor
Fernando E. Tendero Fernández
Sección de Arqueología del Ilustre Colegio Oficial de Doctores y Licenciados
en Filosofía y Letras y en Ciencias de Alicante

Año de la edición: 2002

Depósito legal: A-787-2002

ISBN: 84-607-5525-8

Nom de la intervenció:	Terme municipal de Banyeres de Mariola
Municipi:	Banyeres de Mariola
Comarca:	L'Alcoià
Directors:	Josep Pascual Beneyto i M ^a Ángeles Calabuig Alcántara
Promotor:	—
Data de l'actuació:	27/08/2001 – 03/10/2001
Coordenades localització:	30SYH036888; 30SYH037893; 30SYH049873; 30SYH047863; 30SYH016864
Períodes culturals:	Ibèric i romà
Material dipositat:	Museu Arqueològic Municipal Torre Font Bona
Tipus d'intervenció:	Prospecció arqueològica

DESENVOLUPAMENT DE LA INTERVENCIÓ

Hem prospectat la major part del terme municipal de Banyeres amb la finalitat de localitzar jaciments d'adscripció ibèrica i romana. Aquestes prospeccions han estat subvencionades per la Direcció General de Patrimoni de la Conselleria de Cultura de la Generalitat Valenciana dins del programa d'activitats ordinàries de l'any 2001. La raó principal d'haver iniciat els treballs de prospecció per aquests períodes, és el gran desconeixement que tenim d'aquests moments pel que respecta al municipi de Banyeres. Els coneixements existents d'altres períodes sobretot de la prehistòria són més grans, fruit de treballs antics i de les més recents prospeccions de Marco Aurelio Esquembre Bebia i també de Josep Pascual i Beneyto.

Hem utilitzat les poques referències que existeixen en la bibliografia, contrastant aquestes informacions amb el treball de camp, que és el fonament principal del nostre treball. D'aquesta manera i amb l'ajuda d'un grup d'entusiastes amants de l'arqueologia –Miguel Belda, Gonzalo Bodí, Lluís Domènech, Juan Castelló, Vicent Francés i Mireia Pascual–, ens dedicàrem a prospectar bona part del terme de Banyeres. Per raons de temps i per rentabilitzar els esforços centràrem els treballs en:

- Les zones planes al voltant del cursos d'aigua, tan permanents com semipermanents.

- Els terrenys en vessant que dominen els cursos d'aigua. El coneixement de la comarca ens feia sospitar que aquestes ubicacions eren les més adequades per a trobar aquests tipus d'assentaments.

Hem deixat per a una altra ocasió, segurament quan es plantegem unes prospeccions per veure la incidència del poblament de l'Edat del Bronze a Banyeres, la prospecció de les zones elevades, els turons i cabeços. Per raons de temps, també hem deixat per a l'any que ve la zona nord-oest del terme.

Els treballs de camp ens han obligat, com es obvi, a uns treballs previs de laboratori, amb l'observació de mapes topogràfics, escales 1:10.000 i 1:25.000, i fotos aèries d'escales 1:20.000, 1:10.000 i 1:4500, aquestes facilitades tan per l'Ajuntament de Banyeres com per la Universitat de València. Una vegada determinada la zona a prospectar, i amb les còpies de les fotos aèries, ja que es tracta del material més adient per a seguir els treballs de camp, ens dirigim a prospectar la zona predeterminada. Totes les incidències s'anotaven tant en les fotos com en un diari. Els problemes més repetits han estat derivats de la gran parcel·lació i també de l'abandonament de l'agricultura en les nostres terres. Així hem trobat dificultats, en alguns casos, per les tanques, casetes, xalets, gossos, i alguns propietaris; per altra banda, la gran quantitat de terrenys erms ha estat un hàndicap important a l'hora de poder establir per dispersió de materials, els tamanys reals dels jaciments. Tot i agafant els resultats amb la necessària precaució, hem suplert aquests problemes amb la prospecció dels terrenys pròxims, del marges, de les zones erosionades en els bancals que, degut a la vegetació, la prospecció no era possible.

Posteriorment recollíem els materials etiquetant la seua procedència, així com indicant a la foto aèria corresponent la seua troballa i també anotant les seues característiques al diari de prospeccions. Més tard, al laboratori del Museu Arqueològic de Banyeres es netejaven i s'etiquetaven i descrivien per al posteriors estudis. Tot açò s'ha anat repetint durant un mes i una setmana que han durat les prospeccions.

Hem procurat no sols identificar les zones on apareixien materials ibèrics o romans, o de tots dos moments culturals, sinó el que considerem més important, per dispersió de materials, veure l'existència de concentracions majors de materials, així com també poder esbrinar la possible existència de diferències cronoculturals en un espai geogràfic. Açò requeria la diferenciació en una mateixa zona de diferents subzones, la manera més senzilla era anotar,

i siglar, els materials i els detalls observats per bancals-foto aèria, i després agrupar o no segons les necessitats i fruit dels resultats.

Hem localitzat 5 zones prou extenses, on hi havia materials de cronologia ibèrica i romana.

Zona Font Bona-Font Santa

Coordenades: 30SYH036888, 760 m s. n. m. Es tracta d'una ampla àrea situada en vessant junt al nucli urbà de Banyeres, sobre la vall d'uns 680 m s. n. m. Aquesta àrea es troba ocupada per bancals d'oliveres i ametlers, amb molts bancals erms i que amb seguretat arribaria fins la zona baixa del Morer, ara ocupada per cases. Els materials els trobem dispersos per tots els bancals que hi ha al marge esquerra del camí de la Font Bona fins el barranc de la Font Santa. Des de la zona de la Font Bona, trobem ceràmiques de cronologia ibèrica, algunes decorades amb bandes i cercles de color roig i/o roig obscur. Aquestes ceràmiques molt fragmentades i poc rodades són una constant fins el camí de Castalla. Trobem significativa la presència en un bancal d'aquesta zona –indicada al mapa amb color roig–, en una àrea d'uns 500 m², baix del camí de la Font Santa, de materials de clara cronologia romana: sigil·lates, *dolium*, *imbrex*, fragments d'àmfores, ceràmica comuna romana, dos fragments de campaniana A, pivot d'àmfora itàlica, junt a nombroses restes de pedres i tal vegada alguna resta de marbre possiblement romà. Tot açò ens fa pensar que ben bé podria tractar-se d'una vila romana. La presència de restes ibèriques en una zona extremadament ampla –cosa que no es cap novetat–, sembla que ens documenta la possible existència d'algun tipus de poblat ibèric.

Zona de l'assegador de Sant Jordi

Coordenades: 30SYH037893, 750 m s. n. m. Es tracta d'un gran espai de terreny que aniria pràcticament des del camí de la Font Bona (ja comentada) fins els límits del terme de Banyeres en Bocairent, camí vell de Bocairent, que va cap a Sant Antoni. Es un indret en lleugera vessant dominant la valleta d'uns 680 m s. n. m., el Pla i la zona de Sant Antoni, llocs d'aprofitament agrari. La zona es troba molt parcel·lada, està ocupada per bancals d'oliveres i ametlers, així com per bancals de cereals i també d'altres erms. En aquesta zona hem trobat gran quantitat de ceràmiques de cronologia ibèrica, ben conservades, presentant algunes decoracions de línies, bandes i cercles, decoracions típicament ibèriques. No s'han localitzat materials ceràmics d'adscripció

romana. Les concentracions són molt regulars, així no s'observa cap concentració destacada com així passa en la Font Bona-Font Santa. Aquestes dues zones podem considerar-les com un gran espai on es trobem materials ibèrics i romans, ocupant una zona molt gran fins els límits del terme municipal de Bocairent. No gaire lluny de dos jaciments arqueològics de semblant cronologia, la vil·la romana de la Casa Alta i el poblat ibèric, romanitzat, del Cabeço de Sant Antoni.

La Solaneta

Coordenades: 300SYH049873, 750 m s. n. m. Jaciment situat sota el Pla Roig o la Pedrera, en la conca del riu Vinalopó, ocupa uns terrenys en lleugera vessant sobre el riu –720 m s. n. m.–, des de la Solaneta fins la Casa de les Monges, ja en terme de Bocairent. Són uns bancals ocupats en la seua majoria per conreus de cereals. En aquest jaciment hem localitzat gran quantitat de ceràmiques ibèriques, ben conservades encara que molt fragmentades. Algunes d'elles presenten decoracions a base de bandes i cercles. També s'han localitzat materials de cronologia prehistòrica.

Ull de Canals

Coordenades: 30SYH047863, 740 m s. n. m. Jaciment que es troba pels voltants del mas i finca d'Ull de Canals. Ocupa els bancals de ponent del mas fins el barranquet del Riuet de la Pòbila. Està també situat en lleugera vessant sobre el Vinalopó –720 m s. n. m.–, ocupat en la seua majoria per bancals de cereals o d'herbes aromàtiques. En aquest hem trobat, a banda de materials de cronologia prehistòrica, gran quantitat de ceràmiques ibèriques i romanes, sigil·lates hispàniques, sigil·lates clares, ceràmica comuna romana, algun fragment d'àmfora, *dolium* i gran quantitat de pedres, carreus en els marges que ben bé poden indicar-nos l'existència en aquest indret d'una vil·la romana.

Perolit

Coordenades: 30SYH016864, 740 m s. n. m. Jaciment situat en la partida de Perolit i Perolitet, per sota del camí que va al mas de l'Hedra. Es tracta d'un terreny en vessant, a pocs metres dels primers contraforts de la penya de la Blasca, dominant la vall del Vinalopó i tot el Camp de l'Or –660 m s. n. m.–. Els bancals estan en l'actualitat ocupats per ametlers i oliveres en la seua major part, encara que hi alguns erms. En aquest hem localitzat gran quantitat de

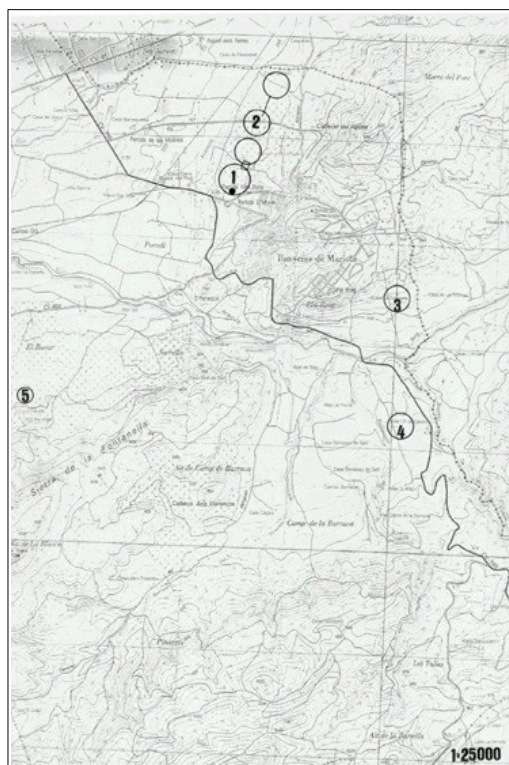
ceràmiques, també en bon estat de conservació, de cronologia ibero-romana, ibèriques decorades amb línies i cercles concèntrics, sigil·lates hispàniques, clares, ceràmiques comunes romanes, tegules i d'altres.

VALORACIÓ

El fruit més interessant de les prospeccions sense cap dubte ha estat el poder ampliar el coneixement sobre un període de la nostra història que si no era desconegut se sabia molt poc. La localització de 5 àmplies zones en presència de materials de cronologia ibèrica i/o romana fa que puguem parlar d'una ocupació significativa de l'espai en aquest període, la qual cosa intuïem –comparant en altres zones de la comarca molt més estudiades–, però que ara s'ha confirmat. Tot açò crèiem que encara es completarà més en posteriors prospeccions quan visitem les zones més elevades, on podríem localitzar probablement algun poblat ibèric, i quan prospectem la zona nord-oest que ha quedat al marge d'aquestes prospeccions per falta de temps.

Els materials més interessants, sobretot perquè quasi no se n'havien trobat al terme municipal de Banyeres, són les diverses sigil·lates localitzades als jaciments de Perolit, de la Font Bona-Font Santa i d'Ulls de Canals.

Creiem que allò més significatiu és, una vegada elaborat aquest informe i les fitxes corresponents, incloure en el PGOU del municipi de Banyeres l'existència d'aquests jaciments, les seues dimensions i característiques per a que estiguen contemplats i així previ a qualsevol actuació que afecte el subsòl, efectuar les cales que es consideren, així com el seguiment de les obres, i si fos el cas, les corresponents excavacions arqueològiques amb les mesures que en cada cas es consideraren necessàries.

Localització de les 5 zones on hi havia materials de cronologia ibèrica i romana

Localització de la zona de Font Bona

Vista de la Solaneta

Vista d'Ull de Canals